

Kolm kohvikujuttu

Hando Runnel – kirjanik

Kohv

Mehe mudel on tassikohv: tumemust ja kange. Naiselement on siis loomulikult koor: valgeke, õrnake. Aga vala koort väike tilgakegi kangesse kohvisse, tumedasse, mustasse, must kohv kohe muutuma, kohe heledamaks-haledamaks minema, ei enam midagi puhasmehist! Nii on meie kristlikus kultuurkonnas vähemalt: ikka naiselement läheduses, ikka too nõrk naine kanget meest mõjutamas. Mustad mehed lõunamaal teavad sedasama, on hoopis hoidlikumad. Keedavad kohvi veel kangema, mustema, veel mehisema; Türgi kohviks seda kutsuvad; jooval seda mustana, kangena, mehisena, ei mingit koorekest, ei mingit piimakest piiskagi sisse – mees teab, mis mees teeb; mees kardab kaotada seda, kes ta on. Must mees kardab naist kangesti, hoiab teda omaette, hoidub tarvitamast toda mahedakest, toda õrnakest, toda valgekest, toda mehise kange kohvi kahjustajat, mehelikkuse mõjutajat. Kohv seletab – ütleme õigesti – peaaegu kõik sellest, mis meis on, mis mehed me oleme.

Nähtamatu

Nähtamatud jõud mõjutavad meie elu samamoodi nagu nähtavad. Igatsus on näha ka nähtamatut, aga päriselt see ei õnnestu kunagi. Ainult kaudseil teil võib vahel veenduda nähtamatu nähtavuses. Kord sain kurva kirja. Kiri tuli hoopis tundmatult ja nähtamatult. Ta rääkis endast nõnda: „Väga austatud Hando Runnel! Teie poole pöördub üks Teie paljudest laulude austajatest. Teistest praegustest luuletustest ma suurt aru ei saa, aga Teie omad on nii südamest kirjutatud, et lähedavad kohe ka iga Eesti inimese südamesse nagu ka Juhan Liivi omad. Olen üksik inimene ja väga tagasihoidliku loomuga, aga eluaegne maa mees nagu Teiegi. Ma ei ole Teid rohkem, kui üks kord elus näinud kohtumisel lugejatega ja vaevalt me enam kohtume, sest minu tervise tõttu ma enam väljas niipalju ei liigu, aga Teie luuletusi loen ma küll ikka ja alati. Olin Teie sünnipäeva aegu haiglas ja kahjuks ei saa ma enam kunagi oma uut ülikonda kanda ja palun Teid, tehke mulle

see teene, kui see Teile vähegi sobib, kandke seda minu rõõmuks vahel, kui kirjutate mõnda uut laulu. Saatja tagasi aadressi ma meelega ei pane, sest olen tagasihoidlik inimene ja las mulle jääb see teadmine, et Te mu soovi täidate, kuna tunnen mõttes sellest suurt rõõmu. Lugupidamisega tõsine Eesti mees.” Saabunud ülikond oli suuruselt sobiv. Tumeroheline. Kandsin teda mõned korrad justkui viisakusest, et nähtamatule vähemalt nähtamatut rõõmu valmistada. Pikkamisi harjusin siis ülikonnaga nagu päris omaga. Nähtamatu ise taandus teadvusest pikkamisi järjest kaugemale. Ainult mõne pisiheateo tema eeskujul proovisin nüüd isegi teha, samamoodi, nähtamatuna. Vahel õnnestuski. „Peasi, et heade tegude ahel kuskil ega kunagi ei katkeks,” mõtlesin seejuures, või ehk ainult tundsin hinges. See oli ammu.

Patt

Kui inimene elu alustab, hakkab ta kärmesti rääkimist õppima. Rääkimine on pool inimeolevuse elutööst. Elu haripunkti ületanud hakkab seepärast süvenema soov rääkimist koomale tõmmata. Üha sagedamini hakatakse suunduma vaikimisse. Õige vanas eas tuleb hakata seda uut oskust õppima: õppima pärisvaikimist, õilsat vaikimist. See on raskem, kui oli kunagine rääkimaõppimine. Sest – jah, nüüd tuleb meelde tark vanasõna! – vaikimine on sul kuld, rääkimine ainult su hõbe. Vaikima õppinu saab aru, et rääkimine oli olnud ja on ikka-alati – patt. Vaikimist õppinu tahaks rääkimisel tehtud pattu viimaks andeks paluda. Aga andekspalumine on samuti sõnaline tegevus, on samuti rääkimine, on patt uuesti. Ei saa ega saa purustada paturingi, ei saa õndsaks, ei saa kuidagi patutuks! Jah, patu hind on ainult hõbe, kuld ei kunagi. Kes siiski sõnatus olekus oma rääkimise patu viimaks andeks paluda oskab, ainult selle tasu on – kuld. Jah, kullast oled sa võetud ja kullaks pead sa saama. Jah, aga vahepeal, kõik elu, on olnud patt, suur, ülisuur rääkimise patt. Palun, vaiki nüüd, vaiki, sina mu juures.